ความสำคัญของคนเมือง

เส้นใยบาง ~ บางที่เชื่อมคนกับป่าเข้าไว้ด้วยกัน

ป่าสงวนแห่งชาติ สาลีก อ.เวียงสา จ.น่าน

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
ประจำพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จังหวัดน่าน
สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้

ความหลากหลายมีอะไรมากกว่าที่คุณคิด

จากใจ

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน พื้นที่จังหวัดน่าน
สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้

สวัสดีพี่น้องสำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้พบกันเป็นครั้งแรกสำหรับพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน ท้องที่จังหวัดน่าน เราดีใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการฯ โดยมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติสาลีก อ.เวียงสา จ.น่าน เป็นพื้นที่ดำเนินการในปีงบประมาณ 2552

การทำงานของพื้นที่จังหวัดน่านเป็นการทำงานของหน่วยป้องกันรักษาป่าฯ ร่วมกับอาสาสมัครชุมชน ตอนแรกการเข้าถึงชาวบ้านในท้องที่นั้นค่อนข้างยากเพราะชาวบ้านกับหน่วยป้องกันฯ จะเป็นไม้เบื่อไม้เมากันและมองกรมป่าไม้ในภาพลบมาโดยตลอด ซึ่งต้องอาศัยความเป็นนักพัฒนาของทีมงานและความจริงใจ โดยจะมีการแนะนำโครงการและทำความเข้าใจกับประชาชนค่อยๆ ทำความรู้จักกันให้มากขึ้นจนในที่สุดชาวบ้านก็ยอมรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ในการทำงานครั้งนี้ถึงจะเป็นการทำงานครั้งแรกของพื้นที่ แต่เราไม่เคยย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่รุมเร้าเข้ามาและตอนนี้เราผ่านมาได้ถือเป็นความสำเร็จขั้นแรกของเราที่จะเป็นกำลังใจในการทำงานครั้งต่อๆ ไปให้ดีขึ้น ขอบคุณทางโครงการฯ ที่ให้โอกาสเราได้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อบ้านของเรา

ขอขอบคุณด้วยใจจริง
คณะทำงานพื้นที่ป่าสาลีก จังหวัดน่าน
สิงหาคม 2552

ในเล่มนี้มีอะหยัง

เปิดประตูสู่น่าน	3
วิถีที่เกิดจากความผูกพัน	4
แนะนำพื้นที่	5
ความหลากหลายฯ กลุ่มพืช	6
ความหลากหลายฯ กลุ่มสัตว์	7
สัตว์เด่นที่พบในพื้นที่	8
ความหลากหลายฯ กลุ่มแมลง	10
ความหลากหลายฯ กลุ่มเห็ดราและไลเคน	11
ตัวอย่างไลเคนที่พบในพื้นที่	12
ตัวอย่างเห็ดราที่พบในพื้นที่	13
ความหลากหลายฯ กลุ่มภูมิปัญญา	14
ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหารของชาวบ้าน	16
เจ้าหน้าที่ป่าไม้กับชุมชน	17
แนวกันไฟ	18
ตักบาตรเทียน	19
มุมมองจากแม่อุ้ย	20
คณะทำงาน	21

เปิดประตูสู่น่าน

จังหวัดน่านเมืองเล็กๆ ที่เปรียบเสมือนเมืองปิด เนื่องจากไม่ค่อยมีเส้นทางหลักที่สามารถใช้เป็นทางผ่านไปสู่จังหวัดอื่นๆ ได้ หรือบางจังหวัดมีเส้นทางติดต่อได้ เช่น จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดพะเยา แต่ผู้คนไม่นิยมใช้ เพราะมีเส้นทางอื่นที่สะดวกกว่า น้อยคนนักที่จะได้มีโอกาสมา นอกเสียจากว่าจะมีธุระหรือตั้งใจมาที่จังหวัดน่านจริงๆ วิถีชีวิตของคนจังหวัดน่าน จึงเป็นแบบเรียบง่าย ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ประชากรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ปลูกผัก ปลูกผลไม้ มีเห็ดก็ได้ทานเห็ด มีหน่อไม้ก็ได้ทานหน่อไม้ แถมถ้ามีอะไรที่เหลือจากการปรุงอาหาร ก็ยังสามารถนำมาขายเพื่อเสริมสร้างรายได้หรือนำมาแปรรูปเพื่อเก็บไว้ทานได้นานๆ เรียกว่าเป็นการนำเอาภูมิปัญญามาผนวกกับวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ชาวบ้านจึงมีความผูกพันกับป่าไม้ และรู้จักหวงแหน อยู่ข้าวอู่น้ำที่ช่วยพยุงชีวิตพวกเขาให้อยู่รอดมาจวบจนทุกวันนี้

วิถีที่เกิดจากความผูกพัน

คนชนบทมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับป่าเขามานาน ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ชาวบ้านรู้จักวิธีการที่จะใช้ประโยชน์จากป่า รวมไปถึงยังรู้จักอนุรักษ์และฟื้นฟูไปพร้อมๆ กัน เหมือนมีการตึงออกและเติมเข้าอยู่ตลอดเวลา จึงเรียกได้ว่า ถ้าไม่มีป่าก็ไม่มีคน ป่ายังคนอยู่ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีวิวัฒนาการใหม่ๆ เข้ามาเรื่อยๆ ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ วัน เหมือนเป็นเครื่องคอยตอกย้ำให้ชาวบ้านตระหนักว่า พวกเขาจะอยู่เฉยไม่ได้แล้ว พวกเขาจะไม่รับแต่เพียงเทคโนโลยีแต่เพียงด้านเดียว แต่จะรู้จักเลือกรับเอาแต่เทคโนโลยีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตประจำวันของตนเองและต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว อย่างสมดุลกัน ดังนั้น คนชนบท ในแต่ละหมู่บ้านรอบๆ ป่าถาวร ซึ่งก็คือป่าสาลีก จึงสามารถใช้ป่าเพื่อการทำมาหากินเลี้ยงชีพแบบพอเพียงได้ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด อนุรักษ์ ฟื้นฟูและทดแทนสิ่งที่ชาวบ้านเอามาจากป่าด้วยเช่นกัน เช่น ส่งเสริมการปลูกไผ่ การเพาะเห็ดป่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการลดการทำลายระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังมีวัดเป็นแหล่งรวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจและเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น เมื่อความสามัคคีเกิดขึ้น สิ่งอื่นๆ อีกมากมายก็ตามมาเช่นกัน

แนะนำพื้นที่

อำเภอเวียงสาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดน่าน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทาง 20 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 (กำแพงเพชร-ต่อเขตเทศบาลเมืองน่าน) ตอนเวียงสา-ต่อเขตเทศบาลเมืองน่าน และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร เป็นระยะทาง 643 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านหลวง อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงไชยะบุรี (ประเทศลาว) ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอนาน้อย ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอร้องกวางและอำเภอสอง (จังหวัดแพร่) บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าสาลีก ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบลได้แก่ ตำบลขึ่งมีพื้นที่ประมาณ 663 ไร่ และตำบลส้านมีพื้นที่ประมาณ 1074 ไร่ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ และป่าทดแทนรุ่นสอง ภูมิประเทศเป็นเขาหินปูน ช่วงร่องน้ำเป็นป่าเบญจพรรณ บริเวณแคบๆ และมีถ้ำ ที่ปรากฏค้างคาวอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าตำบลส้าน มีร่องรอยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การหาเห็ดและหน่อไม้ในช่วงฤดูฝน ส่วนบริเวณถ้ำเคยมีการใช้ประโยชน์จากมูลค้างคาว

ความหลากหลายฯ กลุ่มพืช

แปลงตัวอย่างขนาด 40 x 40 เมตร สำรวจไม้ใหญ่ พบพันธุ์ไม้ทั้งหมด 25 ชนิด และยังไม่ทราบชื่ออีก 2 ชนิด ต้นไม้ที่พบมากที่สุดคือ ประดู่ รัง ตี้ว เต็ง ตามลำดับ

แปลงตัวอย่างขนาด 10 x 10 เมตร สำรวจไม้หนุ่ม พบพันธุ์ไม้ทั้งหมด 32 ชนิดและยังไม่ทราบชื่ออีก 1 ชนิด ต้นไม้ที่พบมากที่สุดคือ ประดู่ รัง พะยอม เสี้ยว กอกกุก ตามลำดับ

แปลงตัวอย่างขนาด 4 x 4 เมตร สำรวจไม้พื้นล่าง พบพันธุ์ไม้ทั้งหมด 20 ชนิด ต้นไม้ที่พบมากที่สุด คือ ไผ่ไร่ สาบเสือ เสี้ยว ปอสา เปล้า ตามลำดับ

ความหลากหลายฯ กลุ่มสัตว์

สภาพพื้นที่ในการสำรวจ มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ ซึ่งมีพรรณพืชที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่า แต่เนื่องจากมีการบุกรุกพื้นที่ป่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัตว์ป่าในพื้นที่ดำเนินงานโครงการฯ บางชนิดที่เคยมีอยู่ได้หายไปจากพื้นที่ ชาวบ้านบอกว่าหากมีการอนุรักษ์ป่า เมื่อป่ามีความอุดมสมบูรณ์สัตว์ที่หายไปอาจกลับมาก็เป็นได้เพราะชาวบ้านเชื่อว่าที่สัตว์ป่าหายไปคงจะเป็นเพราะที่อยู่อาศัยถูกรุกรานแหล่งอาหารถูกทำลาย

สัตว์ป่าที่พบในป่าสงวนแห่งชาติป่าสาลีก ท้องที่ตำบลขึ่ง และท้องที่ตำบลส้าน อ.เวียงสา จ.น่าน มีจำนวน 70 ชนิด โดยจำแนกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 8 อันดับ 16 วงศ์ 19 สกุล 19 ชนิด นก 10 อันดับ 19 วงศ์ 28 สกุล 33 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 1 อันดับ 8 วงศ์ 9 สกุล 10 ชนิด และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 1 อันดับ 4 วงศ์ 7 สกุล 8 ชนิด ในจำนวนนี้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง 50 ชนิด และสัตว์ป่าสงวน 1 ชนิด คือเลียงผา ซึ่งได้ข้อมูลจากการสอบถาม

กิ้งก่าหัวแดง

นกไต่ไม้หน้าผากกำมะหยี่

ลูกอีเห็นข้างลาย

สัตว์เด่นที่พบในพื้นที่

กระรอกบินเล็กแก้มขาว

ความยาวตั้งแต่ปลายจมูกถึงโคนหาง 17-19.5 เซนติเมตร หางยาว 13.5-17 เซนติเมตร เป็นกระรอกบินขนาดเล็ก คล้ายกับ กระรอกบินเล็กเขาสูง แต่มีขนาดเล็กกว่าเล็กน้อย บริเวณแก้มจนถึงหลังใบหูมีสีขาว ลำตัวด้านบนและหางมีสีเทาแกมน้ำตาล แผ่นหนังที่ใช้สำหรับร่อนมีสีน้ำตาลไหม้ ลำตัวด้านล่างสีขาวมีแต้มสีเหลือง คอหอยออกสีเหลือง

เป็นกบที่มีขนาดกลาง (50-60 มิลลิเมตร) ส่วนเท้ามีพังผืดเกือบเต็มความยาวนิ้วเล็ก ลำตัวและขาหลังมีตุ่มหลายขนาดกระจายห่างๆ หลังสีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลเทา มีลายแต้มสีดำจางๆ ระหว่างตามีแถบสีดำหรือสีส้ม ขามีลายพาดสีน้ำตาล คางสีเทา อกและท้องสีขาว ปากสีครีมสลับน้ำตาล ฝ่าเท้าสีน้ำตาลดำ

ตัวผู้หัวโตกว้าง บริเวณท้ายทอยมีแผ่นหนังนูนยื่นและสามารถยกพับขึ้นมาได้

ส่วนตัวเมียแผ่นปิดหูขนาดพอๆ กับตา มีหนังนูนเป็นสันจากหางตาถึงไหล่ มือไม่มีพังผืด

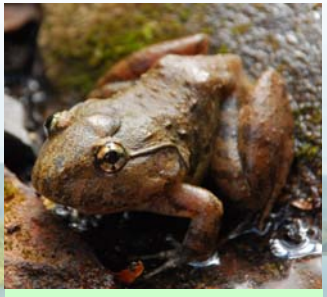

กบหงอน

สัตว์เด่นที่พบในพื้นที่

กิ้งก่าน้อยหางยาว

เป็นสัตว์เลื้อยคลานที่มีลักษณะผสมระหว่างกิ้งก่ากับจิ้งเหลน ความยาวจากปลายจมูกถึงช่องเปิดทวาร 65 มิลลิเมตร ความยาวจากปลายจมูกถึงปลายหางประมาณ 360 มิลลิเมตร เกล็ดเป็นสันชัดเจน โดยเฉพาะบริเวณเกล็ดท้อง เปลือกตาล่างเป็นเกล็ดเล็กๆ เรียงต่อกัน รูปร่างเพรียวยาว หน้ายาว ขายาว และหางยาวประมาณ 6 เท่าของความยาวหัวรวมกับลำตัว หลังสีน้ำตาลเข้ม หรือสีน้ำตาลอ่อน มีแถบสีขาว หรือสีครีมจากหางตาผ่านเหนือหูยาวไปตามแนวเหนือสีข้างถึงโคนหาง สีข้างสีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลอ่อน อาจมีลายจุดสีครีมขอบดำเรียงเป็นแนว ริมฝีปาก คาง คอ และท้องสีขาว ครีม หรือสีขาวออกเขียว หางสีน้ำตาล

ความหลากหลายฯ กลุ่มแมลง

ผีเสื้อหางยาวตาเดียวปีกลายหยัก

ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าสาลีก ได้พบผีเสื้อหางยาวตาเดียวปีกลายหยัก ซึ่งเป็นแมลงคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และมีแนวโน้มว่าจะพบมากขึ้นในช่วงปลายฤดูฝน

(เพศเมีย)

(เพศผู้)

การสังเกต ทั้ง 2 เพศ ลำตัวมีขนหนา ปลายหนวดแตกเป็นขนนก

ตัวผู้ ปีกสีเหลืองมะนาว กลางปีกมีแถบสีน้ำตาลอมชมพู และสีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำตาลแดง จุดตารูปเดียวสีทองแดงที่กลางปีกติดกับขอบปีก มีหางยาวปลายหางรูปธง มีขนหนาที่ขอบปีกติดกับท้อง จุดตารูปไข่หรือกลม

ส่วนตัวเมีย สีจางกว่า จุดตารูปเดียวสีทองขนาดใหญ่ หางยาวปลายหางรูปธง มีเส้นขวาง 1 เส้น จุดตาสีชมพู รูปไข่ มองเห็นเส้นปีกชัด

ความหลากหลายฯ กลุ่มเห็ดราและไลเคน

เส้นสายที่ปลายเวียง

ป่าสงวนแห่งชาติสาลีก เป็นป่าที่มีความชื้นปานกลางถึงสูง แสงส่องถึงพื้นล่างเล็กน้อย ไลเคนที่พบต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมเพื่อการดำรงชีพ ไลเคนที่พบส่วนใหญ่ คือ กลุ่มครัสโตส (Crustose) หลากหลายสกุล เช่น Buellia, Glyphis, Graphis, Laurera, Pertusaria, Porina, Pyrenula และ Trypethelium แพร่กระจายทั่วทั้งพื้นที่ โดยเจริญบนเปลือกไม้ที่มีความชื้น เช่น แสลงใจ มะขามป้อม และมะกอกกุ๊ก ไลเคนชนิดเด่น (Dominant species) ในพื้นที่ พบในวงศ์ Graphidaceae ซึ่งมีลักษณะที่สังเกตคือ ส่วนสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศลักษณะคล้ายเส้นสาย (lirelliform) หรือตัวอักษรโบราณ เช่น *Fissurina* sp.1 , *Graphis* sp.1 และ *Graphis stipitata* และจากการสำรวจครั้งนี้พบว่าแมลงบางชนิดกินไลเคนในวงศ์ Graphidaceae เป็นอาหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไลเคนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของห่วงโซ่อาหาร (food chain) ในป่าสงวนแห่งชาติสาลีก นอกจากนี้พบไลเคนกลุ่ม Gelatinous lichen ได้แก่ สกุล *Collema* sp. และ *Leptogium* sp. ซึ่งเป็นดัชนีบ่งบอกสภาพป่าที่มีความชื้นค่อนข้างสูง

ตัวอย่างไลเคน ที่พบในพื้นที่

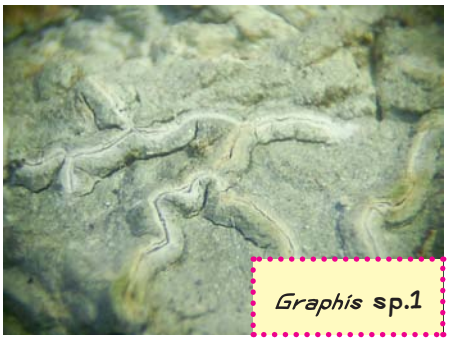

Graphis sp.1

Fissurina sp. 1

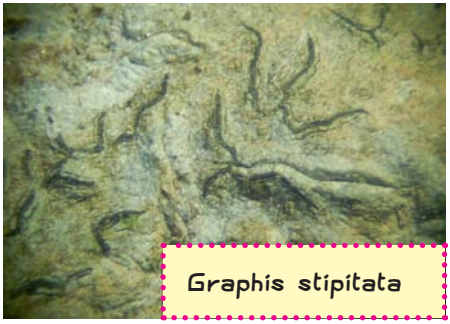

Graphis stipitata

ครัสโตสไลเคนวงศ์ Graphidaceae มีส่วนสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศลักษณะแบบเส้นสาย

ครัสโตสไลเคนวงศ์ Graphidaceae ที่โดนแมลงกัดกินส่วนสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศเป็นอาหาร

Graphidaceae

ตัวอย่างเห็ดราที่พบในพื้นที่

เห็ดราผู้ย่อยสลายประจำป่า เป็นผู้กำจัดขยะเช่น ซากใบไม้ ซากต้นไม้ ไม่ให้กองจนล้นท่วมโลก เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยรักษาความสมดุลในระบบนิเวศ จนเกิดเป็นความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อีกมากมายตามมา

ความหลากหลายของเห็ดในพื้นที่พบ เห็ดกินได้ 14 ชนิด เห็ดกินไม่ได้ 13 ชนิด

นอกจากประโยชน์ของหน้าที่ผู้ย่อยสลายที่มีต่อป่าไม้แล้ว เห็ดยังสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการอีกด้วย เห็ดที่สามารถนำมาปรุงอาหาร มีดังนี้

เห็ดเผาะ

เห็ดด่าน

เห็ดไข่เหลือง

ความหลากหลายฯ กลุ่มภูมิปัญญา

ในป่ามีสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา ที่ชาวบ้านใช้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมาช้านาน โดยการนำพืชสมุนไพรมาปลูกในบ้าน เพื่อขยายพันธุ์ แล้วกลับไปปลูกในป่าตามเดิม ปราชญ์ผู้รู้นั้น เรียกว่า หมอฮีบ ซึ่งหมอฮีบยานั้นนอกจากจะต้องรู้จักตัวยาอย่างแท้จริงแล้วยังต้องรู้จักหลักการและวิธีการเก็บที่ถูกต้องด้วยเพื่อให้ได้ ตัวยาที่มีสรรพคุณทางยาตามที่ต้องการและใช้ให้เกิดผล ฤทธิ์ของยาที่มีอยู่ในต้นไม้นั้นนอกจากจะเกิดตามการเจริญเติบโตของต้นไม้แล้วยังมีอิทธิพลของปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่สภาพแวดล้อม อากาศ แสงแดด ดังนั้นผู้ที่จะเก็บยาจะต้องรู้ทิศทางและช่วงเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ต้นไม้ทุกต้นยังมีรุกขเทวดา เทพอารักษ์รักษาอยู่เมื่อจะตัดหรือนำเอาส่วนหนึ่งส่วนใดมาใช้ จักต้องขออนุญาตและขอให้ช่วยในการรักษาผู้ป่วยด้วยทุกครั้ง

พลียาคือการอธิษฐานขอยา

เสกมีดเพื่อเป็นการข่ม

ฟัน

ขุด

สมุนไพรจากป่า ที่ปราชญ์ยกมาไว้ในบ้าน มี 25 ชนิด ซึ่งสมุนไพรเหล่านี้สามารถนำมาต่อยอดเป็นยาในหลายๆ แบบเช่น ยาต้ม ยาอบ ยานวด ยาชง เป็นต้น

หลักการเก็บยา (ฮิบยา)

ผู้ที่จะไปเก็บยานอกจากจะต้องรู้จักตัวยาอย่างแท้จริงแล้วยังต้องรู้จักหลักการและวิธีการเก็บที่ถูกต้องด้วยเพื่อให้ได้ตัวยาที่มีฤทธิ์หรือสรรพคุณยาตามที่ต้องการและใช้ได้ผล ฤทธิ์ยา (ฤทธิ์ยา) ที่มีอยู่ในต้นไม้นั้นนอกจากจะเกิดตามการเจริญเติบโตของต้นไม้แล้วยังมีอิทธิฤทธิ์ของปัจจัย ภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพแวดล้อม อากาศ สายลม แสงแดด ดังนั้นผู้ที่จะเก็บยาจะต้องรู้ทิศทางและช่วงเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ต้นไม้ทุกต้นยังมีรุกขเทวดา เทพอารักษ์รักษาอยู่เมื่อจะตัดหรือนำเอาส่วนหนึ่งส่วนใดมาใช้จักต้องขออนุญาตและขอให้ช่วยในการรักษาผู้ป่วยด้วยทุกครั้ง

ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหารของชาวบ้าน

น้ำปู๋

ภาคใต้ มีน้ำบูดู ภาคอีสาน มีปลาร้า
ภาคกลางมีน้ำปลา ภาคเหนือมีน้ำปู๋

น้ำปู๋

น้ำปู๋ทำมาจากน้ำที่คั้นจาก ปูนา ชาวบ้านจะจับปูที่มีมากในฤดูกาลทำนามาตำรวมกับใบตะไคร้ ใบมะกอก พริกแห้ง จนละเอียดเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วกรองด้วยผ้าขาวบางเอาแต่น้ำ แล้วนำไปเคี่ยวในหม้ออีกครั้งด้วยไฟอ่อนๆ เคี่ยวอยู่นานมากใช้เวลาเป็นวันๆ เลยทีเดียว น้ำปู๋จะส่งกลิ่นหอม ชวนหิว สามารถนำไปเป็นตัวช่วยในการปรุงรสอาหารให้หอมน่าทาน เช่น ใส่แกงหน่อไม้ ยำหน่อไม้ น้ำพริกน้ำปู๋ และแซนวิชน้ำปู๋ เป็นต้น

ปูนาดำ

Sayarmia spp.

น้ำพริกน้ำปู๋

เจ้าหน้าที่ป่าไม้กับชุมชน

จากอดีตทัศนคติที่ชาวบ้านมีต่อเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันรักษาป่า ไม่ค่อยดีนัก เหมือนเป็นศัตรูคู่กัดกันตลอดเวลา เห็นเจ้าหน้าที่ที่ไหนเป็นต้องพากันวิ่งหนี ส่วนเจ้าหน้าที่จะไปไหนมาไหนเพียงลำพังไม่ค่อยได้เพราะเกรงว่าชาวบ้านจะตักทำร้ายเอา แต่เมื่อมีโครงการฯ เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งต้องมีการทำงานร่วมกับชาวบ้าน ในช่วงแรกก็ยังมีติดขัดอยู่บ้าง แต่พอเวลาผ่านไปความคุ้นเคยกันก็เกิดขึ้น จนกลายเป็นความไว้วางใจต่อกัน และสามารถทำงานร่วมกันได้ กิจกรรมต่างๆ ในชุมชนก็เกิดขึ้นได้เพราะความร่วมมือกับความสามัคคีของแต่ละฝ่ายนั่นเอง

จัดเวทีประชาคม

เข้าค่ายเยาวชน

แนวกันไฟ

หน้าแล้งของทุกปีเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าภาคเหนือมักจะเกิดไฟป่าบ่อยครั้ง

เมื่อมีไฟป่าถูกเผา ป่าและดินจะปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาเท่ากับ 20 % ของก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยทั่วโลก

การเผาทำลายป่า จึงเป็นสาเหตุหลักของภาวะโลกร้อน อีกทั้งความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ส่งผลกระทบให้ สิ่งมีชีวิตหลายพันชนิดต้องสูญพันธุ์ ทำให้หนึ่งในห่วงโซ่ของวิวัฒนาการอันยาวนานต้องขาดตอน ภูมิปัญญาของชีวิตที่มันมีอยู่ต้องสูญหายไปตลอดกาล

ทางโครงการ ฯ และชุมชนได้ตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากไฟป่า จึงได้ร่วมกันจัดทำแนวกันไฟขึ้น เพื่อรักษาสิ่งมีชีวิตทุกชนิดที่อาศัยอยู่ในป่า

พิธีตักบาตรเทียน

หนึ่งเดียวในประเทศไทย

หลายๆ คนคงเคยได้ยินหรือเคยเข้าร่วมพิธีตักบาตรที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย เช่น พิธีตักบาตรดอกไม้ พิธีตักบาตรดอกไม้เข้าพรรษา พิธีตักบาตรดอกบัว แต่ที่วัดบุญยืน อำเวียงสา จังหวัดน่าน มีพิธีตักบาตรเทียน ที่เป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย

ในทุกๆ ปีหลังจากวันเข้าพรรษา 1 วัน หรือวันแรม 2 ค่ำ เวลาประมาณ 13.00 น. คนเฒ่าคนแก่ วัยรุ่นหนุ่มสาว ตลอดจนลูกเล็กเด็กแดงจะมารวมตัวกันที่วัดบุญยืน เพื่อร่วมในพิธีตักบาตรเทียน ซึ่งพิธีนี้ ภิกษุ สามเณรจะร่วมตักบาตรกับชาวบ้าน โดยเดินนำชาวบ้าน ตักบาตรที่วางเรียงกันบนโต๊ะ เข้าทางทิศตะวันตกของโต๊ะวนไปทางทิศตะวันออก

มุมมองจากแม่อุ้ย

แม่อุ้ยสวาท คงเมือง เล่าว่าพิธีใส่ขาตรเทียนได้กระทำสืบทอดกันมานานเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว ตั้งแต่ที่สมัยแม่อุ้ยยังเด็กก็ตามคุณพ่อคุณแม่มาร่วมพิธี จนทุกวันนี้แม่อุ้ย อายุ ๗๕ ปีแล้ว "วันนี้ แม่อุ้ยมากับลูกและก็หลาน แม่อุ้ยอยากให้หลานได้เรียนรู้และสืบทอดพิธีนี้ต่อไป และอยากให้หลายฝ่ายช่วยสนับสนุนด้วยการประชาสัมพันธ์และชักชวนประชาชน ให้มาร่วมพิธีกันเยอะๆ แม่อุ้ยไม่อยากให้ประเพณีนี้หายไป แต่แม่อุ้ยรู้สึกว่าปีนี้จะมีคนหลายๆ วัยมาร่วมพิธีมากกว่าทุกปี แม่อุ้ยเห็นอย่างนี้ก็ภูมิใจ" แม่อุ้ยกล่าว

....คณะทำงาน...

ดร. สุรางค์ เธียรหิรัญ
ผู้อำนวยการสำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพต้านป่าไม้
หัวหน้าโครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลาย
ทางชีวภาพ

อ. เรณู สุวรรณรัตน์
นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ ฯ

นายศุภวิชญ์ สาครินทร์
หัวหน้าโครงการ ฯ
ประจำพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน จ.น่าน

นายเฉลิมพล ยอดมงคล
ที่ปรึกษาโครงการ ฯ
ประจำพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน

อาสาสมัครชุมชน

น.ส. รัตติกาล นวลคำ
อาสาฯ กลุ่มไลเคน

น.ส. ศศิธร อนุรส
อาสาฯ กลุ่มสัตว์

น.ส. มัติกา สร้อยทา
อาสาฯ กลุ่มพืช

น.ส. ณัฐวดี สีเขียว
อาสาฯ กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น

นาย วีระชัย ใจยศ
อาสาฯ กลุ่มแมลง

เจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ นน5 (สาลีก)

นายสุขสันต์ ในชัยภูมิ

นายสาร ก้นอินทร์

นายวัชรินทร์ คำมอญ

นายวิทยา เที่ยงน้อย

นายชาญ วีระขันคำ

นายวัชรกร ยศวิถี

นายสมบัติ รุ่งเรือง

นางนัชชา ก้นอิน

นายยิ่งยง แก้ววี

บรรณานุกรม

เต็ม สมิตินันท์. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ

อนัตยา แจ้งสว่าง 2531. ความหลากหลายทางชีวภาพของผีเสื้อกลางวันตามเส้นทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว. รายงานตาม หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุรินทร์ มัจฉาชีพ 2531. อาณาจักรสิ่งมีชีวิต. อาณาจักรสัตว์ เล่ม 2 ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

กองบรรณาธิการ

นายนพพร ตั้งจิตต์งาม
หัวหน้ากลุ่มงานสำรวจและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสมุทศความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้

นายธานี พันแสง
หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

นางสาวสุทธิลักษณ์ โรจนานุกูล ผู้ช่วยนักวิจัย

นางสาวนิรดา แป้นนางรอง นักวิทยาศาสตร์

นายอานุภาพ โตสุวรรณ นักวิทยาศาสตร์

นายสนั่น หมัดสี๊ะ เจ้าพนักงานการเกษตร

นายธนชาต แสงไพโรจน์ นักวิทยาศาสตร์

นางสาวลออรัตน์ ปานมา ผู้ช่วยนักวิจัย

นางสาวศิริพร วงค์จา นักวิทยาศาสตร์

นางสาวจารินี บำรุงถิ่น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

นายเอกอยุทธ์ มันทรานนท์ นักวิชาการเผยแพร่

นายรัตน์พงษ์ นันทรัตน์ นักวิชาการเผยแพร่

นางสุวรรณี สร้างคำ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

นางสาวสมรัก โกระวิโยธิน เจ้าหน้าที่ธุรการ

นางสาวสุธีย์พร รำพึง เจ้าหน้าที่ธุรการ
เรียบเรียงและพิสูจน์อักษร

นายธีรพงศ์ โตยะวะนิช นักวิชาการคอมพิวเตอร์

นายก้องเกียรติ แก้วมหากาฬ นักวิชาการเผยแพร่

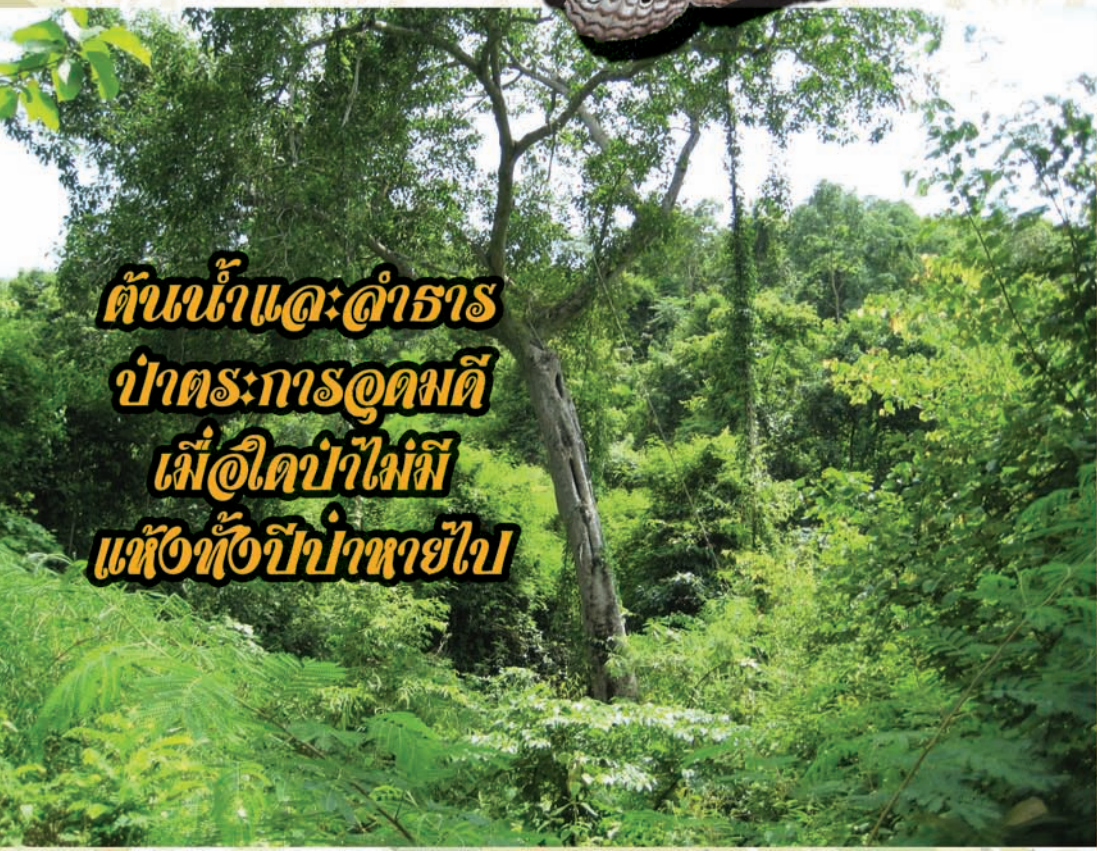

สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้
โทรศัพท์ 0-2579-2814
website : web1.forest.go.th/forest/biodiversity/